

УДК 343.98

**Викладач кафедри криміналістики та
судової експертології Харківського
національного університету
внутрішніх справ
Є.В. Зозуля**

**До питання способу вчинення примушування до виконання чи
невиконання цивільно-правових зобов'язань, організованими
злочинними групами.**

Процес примушування до виконання або невиконання цивільно-правових зобов'язань, що здійснюється організованою злочинною групою включає в себе три основні етапи діяльності осіб, що його здійснюють. Це – підготовка, скоєння та приховування. Всі етапи здійснюються певними способами, які у залежності від різних чинників обираються злочинцями. Способи підготовки до вчинення даного злочину бувають найрізноманітнішими, в залежності від досвідченості організатора, ступеня організації злочинної групи, її цілей, освітнього рівня кожного окремого злочинця, предмету, та особи проти якої передбачається скоєння примушування. Слід також зауважити, що діяльність організованої злочинної групи обумовлена домовленістю із кредитором зобов'язання, який в даному випадку виступає замовником вчинення примусу стосовно боржника виконати зобов'язання.

Слідча практика свідчить, що примушування, вчинені передусім злочинними групами, у більшості випадків супроводжуються застосуванням насильницьких дій або погроз вчинити такі дії. Для досягнення поставленої злочинної мети використовувались різні види зброї, засоби самооборони, побутові знаряддя. Найчастіше, для психологічного або фізичного впливу

використовується холодна зброя (переважно ножі та кастети) , вогнепальна зброя. Менш типовими у злочинному використанні є вибухові та легкозаймисті речовини, вибухові пристрої, побутові знаряддя використовуються в 18% випадків. Має місце й нецільове використання засобів самооборони (електрошокери, газові балончики, газові пістолети) – 8%. Одночасно з цими засобами використовуються й допоміжні засоби (наручники, мотузки, кляп тощо).

Найбільш типовими є наступні шляхи отримання зброї. У 37% зброя виготовлялась кустарним методом, в 25% - купувалась на «чорних ринках», 15% - викрадалась, в 14% - придбалась незаконно у осіб з правом володіння нею, в 2% - зброя нелегально ввозилась в Україну.

Також встановлено, що 81% злочинців від числа тих, що використовували зброю та різні знаряддя, застосовували її суто для психологічного впливу і лише в 17% випадків, зброя та знаряддя застосовувались для вчинення фізичного насилля. Це говорить про те, що більшість злочинців надають перевагу здійсненню не фізичного насилля, а психологічного.

Для певної мети злочинні групи, або окремі особи використовують транспортні засоби, які завчасно підготовлюють. У багатьох випадках групами використовувались власні транспортні засоби зі зміною зовнішнього вигляду та номерних знаків. У 36% випадків становила незаконна оренда транспортного засобу у третіх осіб; 13% транспортний засіб належали державним або комунальним підприємствам, в 4% використовувались викрадені транспортні засоби. Найголовнішою метою використання транспортних засобів є перевезення членів групи, потерпілого чи предмету злочину.

В ході підготовки до вчинення примушування до виконання або невиконання цивільно-правових зобов'язань злочинці використовували консультації зі спеціалістами. Найчастіше використовувалися консультації: 1) з юристами (адвокатами), правоохоронцями, з приводу отримання інформації про більш безпечні способи вчинення примусових дій, підготовки

до нього, поведінки у разі виявлення злочинної діяльності – 48%; 2) консультації зі спеціалістами у галузі комп'ютерної техніки, стосовно найкращого способу передачі погрози та вимоги на відстані з відсутністю можливості з'ясування місцезнаходження – 21%; 3) консультації зі спеціалістами фінансової та банківської сфер, про найкращі способи приховання отриманих прибутків у грошовому еквіваленті – 17%; 4) консультації зі спеціалістами-експертами, стосовно найкращих способів знищення чи приховання слідів злочину та слідів підготовки до нього – 9%; 5) консультації з медичними працівниками, стосовно механізмів завдання болю без нанесення тілесних пошкоджень та слідів на тілі, а також з приводу використання снодійних, одурманюючих засобів, лікарських препаратів, котрі послаблюють волю людини – 6%.

Для спостереження за діяльністю боржника найчастіше використовуються приховані камери відео спостереження – 66%, біноклі – 16% та підзорні труби – 15%. В 2% випадків використовувались телескопи, в нічний час використовувались прибори нічного бачення – 1%. До речі, у 32% випадків, які були нами досліджені, спостереження відбувалося з транспортних засобів або з спеціально обладнаних місць, для чого злочинці орендували земельні ділянки, гаражі, квартири, дома, офісні, підвальні приміщення.

Література:

